Олег Проців

Концесія у лісовому та мисливському господарстві: можливості, ризики, інтереси

Еволюція у суспільному виробництві в країнах з ринковою економікою відсіває слабших виробників і лише надає можливості сильнішим посидіти у сідлі до часу, поки суперники наберуться сили і знесуть їх з сідла. Аналогічно відбувається й в політичній сфері, коли влада і опозиція міняються місцями.

За цією логікою та керуючись домовленостями з МВФ працює й теперішня виконавча гілка влади. 4 липня 2017 року уряд ухвалив рішення реформувати управління державними підприємствами з подальшою передачею їх у концесію, тобто, у тимчасове використання приватними суб’єктами, а деякі державні підприємства приватизувати. Державні лісогосподарські підприємства потрапили у концесійний список[1].

Тож за умови реалізації планів уряду на галузь мисливського господарства, яка знаходиться у системі управління Держлісагентства України і веде господарство на площі 4,2 млн га[2], чекає реорганізація, а саме: користувачі мисливських угідь підпадуть у підпорядкування до приватних суб’єктів господарювання.

Якщо у 2012 році по Україні окупність мисливського господарства становила 49,1 %, то по користувачах, які входять до ДАЛР − лише 38,3 %, що є найнижчим показником. У цей же час окупність по користувачах УТМР становила 55,6%, ТВМР – 59,1%, товариство «Динамо» – 51,3 %, інших – 45,1 %. Мисливська галузь повністю відзеркалює проблеми державного сектору і дає всі підстави уряду заявляти: «Наші державні підприємства є невичерпним джерелом фіскальних ризиків. Фінансові проблеми державних підприємств зрештою стають проблемами бюджету і висмоктують кошти, які могли би бути

[1]http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=250107911&cat_id=244276429

[2]http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=118763&cat_id=32882

використані на більш важливі речі, ніж порятунок хронічно неприбуткового бізнесу»[3].

У секторі мисливського господарства концесія практикується з 1996 року, хоча вона має інше визначення – «надання у користування мисливських угідь». До угідь ще фактично додаються й червонокнижні види тварин. За умови належного розведення мисливських видів дичини органи державної влади затвердять господарству ліміт добування. Власне й реалізація дозволів на добування дичини є основною статтею доходів мисливських господарств.

Лісова та мисливська галузі це – суспільне виробництво матеріальних благ, справедливий розподіл яких беруть на себе політичні інституції, зокрема органи державної влади. «Пиріг» доводиться ділити головним чином між власне працівниками, які задіяні безпосередньо при виробництві матеріальних благ, та потребами суспільства, яке головним чином представляє влада. Більше того, відповідно до статті 13 Конституції України природні ресурси є власністю Українського народу, а від імені народу права власника здійснюють органи влади. То ж український народ вже один раз передав владі у концесію дичину, яка є в його власності, і справедливо сподівається від концесіонера внесків у сталий розвиток суспільства, очікуючи матеріальних девідендів. Позитивним є вже той факт, що влада зуміла визначити, що державні підприємтсва не є найефективнішими користувачами природних ресурсів, і прийняла рішення про проведення реформ.

Справедливо відзначає консультант проекту технічної допомоги «Сприяння реформі лісового сектора в Україні» Олег Сторчоус, що звістка уряду про реорганізацію зачіпила інтереси певних груп, а деяких з них навіть ввела у ступор.[4] З метою моделювання наслідків при ухваленні тих чи інших рішень було організовано багато семінарів, круглих столів, але варіант про надання у концесію лісів навіть не обговорювався. Тепер виявляється, що всі експертно-аналітичні напрацювання нікому непотрібні. Тож, на мою думку,

---

[3] http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=250107939&cat_id=244274160
[4] http://lesovod.blogspot.com/2017/07/blog-post_594.html

уряду слід позбутися практики колуарного вирішення питань та більше комунікувати з громадськими організаціями, експертами тощо.

Слід відзначити, що після ухвалення урядом рішення про передачу у концесію державних лісгосподарських підприємств відповідно наказу ДАЛР від 19.07.2017р. № 291 створено робочу групу для напрацювання пропозицій щодо розробки проектів нормативно-правових актів стосовно розвитку лісового господарства України. Уряд дійсно визначив стратегічною концепцією реформуваня концесію, але залишаються невизначеними шляхи її реалізації, а саме: економічні, соціальні, інституційні складові. Доцільніше, коли б така група була створена при Мінагрополітики – центральному органі виконавчої гілки влади, який визначає політику у лісовій галузі, а не при центральному органі влади (Держлісагентстві), який її реалізовує. Іншими словами, Міністерство – як політичний орган, визначає, що робити, а реалізовує політику Агентство лісових ресурсів. Дивно, але у групу з реформування не включено жодного представника з куруючого Міністерства.

Політичні та економічні системи мають властивість до залипання та самозбереження, тому лобіювання в час розвинутих комунікаційних технологій ті чи інші групи тиску мають можливість легко реалізовувати. Аналіз публікацій, виставлених в інтернеті, показав, що уряд без ентузіазму доносить свою аргументацію щодо ухваленого рішення до суспільства. Одним з апологетів концесії є заступник голови Івано-Франківської обласної ради Сергій Басараб: «Думаю, що передача лісгоспів у концесію – це хороша ідея. Все переходить на якісь комерційні рейки. Це краще, ніж зараз, коли незрозуміло, що відбувається. Я був у Тюрінгії (Німеччина), і там лісгоспи, які передали в концесію, нормально функціонують. Тюрінгія має таку ж площу, як наша область, але там у два рази більше рубають лісу, і ніяких проблем»[5].

Велику активність проявили групи тиску, які представляють лісову галузь, з якими я хотів би подискутувати. Так, на відміну від уряду, який намагається уникати фінансування з державного бюджету великої кількості

---

[5] http://lesovod.blogspot.com/2017/07/blog-post_713.html

державних підприємств, Голова асоціації деревообробних і лісозаготівельних підприємств Західної України Ігор Соболевський вважає, що передані в концесію підприємства перетворять на лісопилки, і їх цікавитимуть лише гроші[6]. А хто ж ними не цікавиться? Логіка зрозуміла, навіщо існуючим лісопилкам ще одні конкуренти – концесійні пилорами. Але є випадки, коли те, що невигідне товаровиробнику, вигідне споживачам, яких є більшість. Так, конкуренція на ринку деревообробки призведе до зниження ціни та випуску якісного товару.

На думку начальника Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства О. Кватирка, концесія не відповідає інтересам України. Він хибно вважає, що концесія на деякий час змінює форму власності. У своїй аргументації він наводить «гіркий досвід оренди мисливських угідь, яка за короткий час перетворила їх на руїну».[7] Але як свідчить статистика, викладена на початку нашої статті, саме державні користувачі мисливських угідь найбільше спричиняються до руїни у мисливстві. Але неефективність державної форми власності не спричиняє таких негативних наслідків, як неефективна система державного управління. Так, маючи всі механізми та інструментарій впливу, вона не забезпечується належний вплив на користувачів мисливських угідь. Про невтішний стан галузі мисливського господарства свідчить той факт, що в Україні площа мисливських угідь у 10,5 разів більша, ніж у Словаччині, а добувають в останній оленя у 90 разів більше; в Австрії, площа якої у 7 разів менша, оленя добувають у 192 рази більше, а козуль – у 47; в Німеччині з площею мисливських угідь меншою в 1,6 рази добувають в 959 разів більше лані, майже в 250 разів більше оленя, в 200 разів більше козулі, у 98 разів більше кабана[8].

---

[6] http://lesovod.blogspot.com/2017/07/blog-post_683.html
[7] https://www.lisportal.org.ua/81163/

[8] Проців О.Р. Уряд збирається зупинити варварство в лісі // Полювання та риболовля. – 2016. – № 12 (182) серпень. – С. 2.

Практично жодних позитивів для суспільства від рішення уряду не бачать й профспілки працівників лісового господарства. У листі до В. Гройсмана від 10 липня 2017 року № 02/71 без аргументів вказано, що при концесії буде втрачена екологічна функція лісів, а держава та громадяни взагалі втратять контроль за зданими у концесію підприємствами. Крім того, приватники не будуть зацікавлені вкладати кошти у виробництво, а вся праця десятиліть буде втрачена разом з втратою лісу. Ставиться під сумнів те, що підприємства, здані у концесію, будуть сплачувати у бюджет кошти, наймати людей на роботу, професійно та ефективно боротимуться з пожежами. Крім того, вони заборонятимуть доступ населенню до збору ягід. При цьому у листі не наведено жодного аргументу на користь концесії, що наводить на думку про його тенденційність.

На мою думку, ці побоювання є безпідставними та маніпулятивними, так як у жодному випадку держава не втратить механізму впливу на здані в концесію підприємства, має і буде мати право їх контролювати на предмет дотримання техніки безпеки, ведення рубок, сплати податків, ведення мисливського господарства тощо.

Конституція України визначає, що усі суб'єкти права власності рівні перед законом. З усіх зауважень є одне слушне про те, що ухвалене урядом рішення не було оприлюднене завчасно, і це спричинило обурення трудових колективів.

Слід відмітити, що уряд намагається модернізувати не лише підходи до управління галуззю лісового та мисливського господарства, але й модернізувати державне управління. Прем'єр-міністр України визнав, що найголовнішими загрозами для України є корупція, неефективне держуправління і популізм[9]. Для їх подолання уряд анонсував набір 1000 нових реформаторських кадрів[10]. Тому всім, хто має власне бачення розвитку лісової та мисливської галузі та готовий прислужитись нашій державі, пропоную взяти

---

[9] https://ukrainian.voanews.com/a/groysman-ukraine/3285326.html

[10] http://glavcom.ua/news/groysman-zbirajetsya-privesti-v-kabmin-ponad-tisyachu-reformatoriv-415589.html

участь у відборі. Влучно підмітив Генеральний секретар НАТО Йєнс Столтенберг під час виступу у Верховній Раді, що Україна потребує героїв не лише на полі бою на Сході країни, а й у владі та бізнесі[11].

Концесія у лісовому та мисливському господарстві: можливості, ризики, інтереси // Полювання та риболовля. – 2017. – № 9 (191) вересень. – С. 3.

[11] https://www.unian.ua/politics/2021106-stoltenberg-ukrajina-potrebue-gerojiv-ne-lishe-na-poli-boyu-a-y-u-vladi-ta-biznesi-dlya-borotbi-z-koruptsieyu.html